

CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

Seria B.

„SFĂTURI PENTRU GOSPODARI”

SUB DIRECTIVA REDACȚIONALĂ A D LUI PROF. UNIVERSITAR

I. SIMIONESCU

TOVĂRĂȘIILE ȚĂRĂNEȘTI

CUM SUNT ȘI CUM SE POT FACE

DE

Pr. C. DRON

Seria B. CĂRȚEA ROMÂNEASCĂ No. 2.

Prețul Lei 2.—

Către cititorii noștri

Unul din punctele principale ale programului Societății de editură „**Cartea Românească**“ a fost și scoaterea de biblioteci pentru răspândirea culturii în mulțime, pe prețuri cât de eftine, în care scop s'a înființat de societate un *fond Cultural* special.

Dând întâietate clasicilor literaturii românești, am scos biblioteca «**Pagini alese din Scriitorii Români**». Căutarea neașteptată ce au găsit, ne dă curajul, chiar cu riscul de sacrificii, să complectăm programul propus scoțând și broșuri cu conținut științific. Lupta economică se bizue pe datele științii. Acea țară va dovedi, ai cărei locuitori nu vor munci dibuind ca prin negură ci vor fi conștienți de ce voesc și de ce pot săvârși. Economisirea timpului și a brațelor, ca și agerimea minții în născocirea zilnică a mijloacelor de lucru, știința le procură mai cu ușurință.

Potrivit acestora apărem astăzi cu cele dintâi broșuri din «**Cunoștințe folositoare**», titlul general ales pentru ele. Vor ieși cu timpul, săptămânal, în patru serii. Fiecare serie cu o anumită natură de cunoștinți, va avea o copertă și un subtitlu deosebit, iar paginația lor va fi astfel în cât se vor putea întocmi la sfârșit într'un volum deosebit.

Seria A, cu subtitlu: *Știința pentru toți*, va trata pe înțelesul tuturor, diferite probleme științifice din toate domeniile, menite să lărgească și întărească cunoștințele fiecăruia.

Seria B, cu subtitlu, *Sfaturi pentru gospodari*, cuprinde subiecte cu aplicarea cunoștințelor în viața de toate zilele, ținând seamă mai ales de trebuințele igienice, agricole, etc. ale populațiunii noastre rurale.

Seria C, cu subtitlu: *Din lumea largă*, cuprinde descrierea locurilor, lucrurilor și a oamenilor din alte țări. Experiențele altor popoare mai vechi, știute de oricine, pot cruța munca de încercare a popoarelor mai tinere.

Aceste serii vor fi scoase sub îngrijirea redacțională a *D-lui I. Simionescu membru al Academiei Române și Profesor la Universitatea din Iași*.

222161

TOVĂRĂȘIILE ȚĂRĂNEȘTI CUM SUNT ȘI CUM SE POT FACE

de Pr. C. DRON.

CAP. I

O vorbă despre nevoile de azi.

În urma legilor votate de curând, țăranul a ajuns stăpân deplin pe pământul său de muncă ; dintr'un capăt la altul al țării, sătenii ară, seamănă și strâng pentru ei, așa că nu se mai pot plânge, nici de lipsa pământului, nici de proprietar sau arendaș. În schimb toată lumea se plânge, că s'a micșorat producția, că țara noastră nu mai are atâta grâu, încât să fie cu îmbelșugare și că stofele, uneltele s'au scumpit peste măsură.

Cât de bine stăteam noi în această privință mai înainte ! Țara noastră avea grâu de umplea toate țările apusului, pe lângă că pâinea la noi era 20 bani ; popușoiul era așa de mult, că, câte odată oamenii îl semănau mai mult pentru nutreț la vite.

Având de-ale mâncării cu îmbelșugare, noi dedeam și la țările streine cu prețuri potrivite, iar acestea ne dădeau și ele mărfurile lor tot cu prețuri potrivite. Așa că, pentru săteni erau ieftine mărfurile, iar pentru orășeni era ieftină hrana. Acum însă, s'a scumpit pâinea dar s'au scumpit și mai tare stofele, încălțămintele și uneltele de tot soiul.

Din pricina unei așa stări de lucruri, lumea se vaită într'una. Pretutindenii se ridică și strigă om contra om. Orășeanul învinuiește pe sătean că scumpește pâinea și jefuește pe târgoveț, iar țăranii, la rândul lor, zic de negustori că sunt fără suflet, că vând cu 10 prețuri, că sunt speculatori.

Și așa o ducem de o bucată de vreme numai în certuri și neînțelegeri, învinuindu-ne unii pe alții, iar de când cu votul obștesc, cei ce fac politică, își dau în obraz fel de fel de vorbe proaste, spunând despre protivnicii lor câte în lună și în soare. Pare că suntem o casă în care bărbatul și femeia, în loc să lucreze de zor, se ceartă toată ziua, pe când, dacă ar lăsa cearta și s'ar apuca sârguitor de treabă, ar vedea zi cu zi sporind belșugul și mulțumirea sufletească.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Pricinile acestei stări de lucruri sunt mai multe. Este drept că războiul ne-a cam stricat nu numai trupul ci și sufletul și că dacă unii s'au întors din războiu cu răni pe trup, alții au venit însă cu răni pe suflet, cari, până le va tămădui timpul, au să ne tot supere făcându-ne arțăgoși și greu de împăcat.

Sunt însă și pricini care nu se datoresc războiului și despre ele trebuie să vorbesc puțin.

Belșugul de mai înainte se datoră faptului că proprietarii și arendașii lucrau bine pământul și scoteau din el lucruri multe și bune; neajunsurile de astăzi se datoresc faptului că noi țăranii lucrăm prost pământul, n'avem gospodării bine întemeiate și nu știm a trage din pământ, din vite și din tot ce ne înconjoară întreg folosul ce s'ar putea scoate.

Cotind aceste rânduri, sătenii ori vor râde, ori vor sări în sus de mânie. Cum? Noi cari

ne-am trezit cu sapa în mână, noi care am lucrat pământul proprietarilor și arendașilor. noi nu știm a lucra pământul? Cetitorul însă să aibă răbdare, căci eu nu vreau să aduc hula asta țăranilor. Țăranii știu a lucra pământul, dar pricină stă în aceia că agricultura când e făcută în mic, nu se poate face tot așa de bine ca și când e făcută în mare. Alta e producția unui hectar de pământ lucrat aparte și alta e când e lucrat într'un lan de 50 sau 100 de hectare.

Și iată de ce :

Mai întâiu, pentruca pământul să fie bine lucrat, omul trebuie să aibă unelte și vite. Boi, plug, boronă, mașină de secere, de curățit, de treer și altele. Numai cu ele se poate face lucru bun. Toate acestea însă costă bani mulți, pe care cel cu 100 hectare îi poate găsi lesne, pe când cel cu 5 hectare, nu. Apoi cheltuelile cu atâtea mașini și vite, cel cu 100 de hectare le stinge încetul cu încetul, adică le amortizează pe nesimțite, căci mașinile și vitele făcând treabă multă se plătesc singure, pe când cel cu 5 hectare nu poate face asta. Ar fi chiar o nebunie să ne închipuim un gospodar de sat, cumpărând toate mașinile de care are nevoie. Și cu toate acestea, cine nu întrebuintează mașini, nu scoate tot ce se poate din pământ, și nu poate vinde lumii lucru bun.

Dacă nu se răsbește pământul cu arătura, dacă nu-l fărâmițează cu borona, el produce puțin; dacă ceace pământul produce, nu culegi la timp și nu alegi cu iscusință părțile bune de cele rele, aduci în târg marfă proastă și murdară pe care cumpărătorul nu dă pret.

Asta în ce privește lucrutul pământului.

Cu vitele este tot așa. Arendașul sau pro-

prietarul având vite mai multe, trage și foloase mai bune dela ele. Dacă de pildă are 10—20 de vaci cu lapte, el își cumpără o mașină de ales smântâna, din care face untul, pe care îl vinde foarte scump, pe când săteanul ce poate să facă având o vacă sau două? Trebuie pivniță, ghiată, om de meserie pentru condus asemenea treabă, ceea ce nu le poate avea săteanul, din care cauză, în loc ca laptele de la cele 2 vaci să-i producă cât de cât nu-i aduce aproape nimic decât vițelul și ceva hrană la copii.

Iată prin urmare alt neajuns al cultivatorului mic. Se întâmplă apoi câte odată că cerealele n'au preț. Ce face agricultorul mare? El împrumută bani dela bănci pe cerealele din magazie, până când poate plăti. Săteanul însă nu găsește să împrumute, căci totuși să tem să nu înstrăineze cele 3—400 kgr. de grâu, pe cari le are de vânzare. Și astfel el e nevoit, dacă-l strânge nevoia de gât, să-și vândă marfa fără preț negustorului din târg, mijlocitorului care de abia așteaptă. Dar alt neajuns este și mai mare. Inchipuți-vă că din cele 30—40 vite ale marelui proprietar îi moare una; el nici nu simte. Asta pentru că e o-nimica toată, prețul vitei într'o mare gospodărie, ne când, dacă unui gospodar îi moare unul din cei doi boi de jug, el este prăpădit cu totul și cu greu și-l mai poate face la loc.

Toate acestea ne arată, că agricultorul mare, în toate privințele luptă mai bine cu nevoile, face agricultura mai bună, vinde mai cu preț, are pagube mai puțin simțite și de aceea nu numai că stă mai bine, dar poate da lumei marfă multă și bună de care ea se folosește. Pe când săteanul, chiar dacă are pământ, luptă

greu cu nevoile și greutatea vieții, iar ceea ce produce el este puțin și de calitate proastă. De aceea, înainte de războiu, țara noastră era renumită în lume pentru cerealele ei și de aceea aveam de toate.

Și fiindcă acum proprietarii s'au împuținat iar cei care au luat pământul, sătenii, produc puțin și de calitate proastă, de aceea s'au împuținat bucatele, de aceea tot vorbesc gazetele că leul nostru a ajuns fără de pret față de banii altor țări.

Prin urmare s'au scumpit toate, pentru că s'au împuținat toate și, în ce privește pe săteni, chiar dacă ar vrea să producă mai mult, este greu să facă vre-un spor simțit, pe cele 5 hectare de loc — dacă le are — atâta vreme cât vor trăi răslețiți unul de altul, lucrând fiecare după capul lui și risipindu-și puterile fără chibzuială.

Dar oare boala aceasta n'are leac ?

Are. Și tocmai de aceea m'am pus să scriu această carte. Căci dacă zic că proprietarii cultivă mai bine pământul, nu vreau să spun că trebuie să luăm pământul dela țărani și să-l dăm înapoi proprietarilor. Ferească Dumnezeu ! Proprietarii cultivau bine pământul, dar se foloseau tot de brațele țăranilor ; iar unii din ei, îi dădeau pe mâna arendașilor care scoteau toată vloga din săteni. Prin urmare pământul trebuie să fie al muncitorilor de pământ adică al țăranilor, însă iată ce nu trebuie să uite țăranii.

Nimeni nu poate fi stăpân pe un lucru, dacă nu-l face folositor celorlalți.

Dar cum să facă săteanul proprietar de 5 hectare ca pământul lui să producă tot așa de

bine ca și al proprietarului ? Este vre-un leac ziceam mai sus ?

Este. Și acest leac se chiamă tovarășie, despre care am să vă vorbesc mai departe.

CAP. II

Ce este Tovărășia ?

De când e lumea, omul s'a lovit de nevoi și necazuri pe cari nu le-a putut răsbi numai cu puterea lui.

Din această pricină, firea lui este aplecată către ceilalți oameni, cu care viețuiește în lume, și fără care el simte bine, că n'ar putea trăi. Avem fiecare casa noastră, dar simțim, că nu putem trăi decât la un loc cu alți oameni.

Această înclinare prietenească a omului către alt om se datorește convingerei, pe care o are el, că viața fiind grea, singur el, nu poate birui greutățile pe cari le întâlnește în cale.

Pentru a le birui, oamenii s'au ajutat unii pe alții, s'au întovărășit la lucruri ușoare ca și la lucruri grele.

Acestui lucru se datorește faptul că oamenii au alcătuit și trăesc în sate și orașe, în loc să-i vedem trăind răslețiti și fără nici o atingere între ei.

Oamenii s'au întovărășit pentru a folosi imasurile în devălmășie, spre a nu pierde cu toții vremea cu păzitul și păscutul vitelor.

Tovărășia pentru folosinta imasului o vedem și astăzi pretutindeni. Tot pretutindeni se poate vedeă tovarășia la arat, simbria, cum se zice în Moldova.

Cu timpul omul a propășit. Trebniutele lui s'au înmulțit. Se întemeiază târguri și iarma-

roace, unde se adună lumea din toate părțile spre a face schimb de mărfuri. Unul dă grâu pe vite, altul dă vite pentru haine; în sfârșit, cu ajutorul banilor, se înlesnește și mai mult trecerea din mână în mână a mărfurilor, născându-se comerțul sau negustoria.

Negustorul a înlesnit trecerea produselor de la om la om, iar trebuințele, tot mai mari și mai deosebite, au făcut ca oamenii să se deosebiască după ocupațiunile lor, în agricultori, meseriași, negustori și funcționari, fiecare făcând în lume o treabă deosebită, dar fiecare trăind prin ajutorul celuilalt.

Agricultorul nu poate lucra pământul fără unelte pe cari le lucrează meseriașul; meseriașul pe de altă parte nu poate trăi fără hrana pe care i-o dă agricultorul. Intre ei stă negustoria care face cu putință ca o marfă să treacă dela unul la celălalt, iar funcționarul și oamenii cu carte conduc și îndrumază pe toți spre a trăi în dreptate și liniște.

Acum tovărășia între oameni ia altă formă.

Oamenii se întovărășesc în state, pentru a se apăra în contra dușmanilor, pentru a-și face drumuri, pentru a-și clădi școli și biserici și în sfârșit pentru a-și înlesni traiul și buna viațuire dintre ei.

În toate timpurile și împrejurările însă, pe lângă oamenii care au muncit pentru belșugul și propășirea lumii, au fost și alții care au căutat să trăiască din slăbiciunea și din prostia, sau neștiința altora.

De aceea, născocirea mașinelor a adus pe lume foarte mult bine, dar a adus și un rău. Cu ajutorul lor unii oameni s'au îmbogățit prea tare, uitând de cei săraci sau chiar asuprin-du-i.

Atunci, oamenii gândindu-se ce să facă ca să învingă greutățile aduse de aceste împrejurări noi, au văzut că tot *tovărășia* poate fi mijlocul cel mai nimerit.

Ei au socotit așa: un om care are — să zicem — o mie de lei, poate asupra și stăpâni pe unul, care are o sută de lei, dar dacă 10 oameni cu câte 100 lei, se unesc între ei, cu trăinicie, nu le mai poate face nimic cel cu mia de lei.

Și astfel s'a născut *tovărășia* cea nouă sau *cooperăția*.

Nevoile omenesti fiind de multe feluri și *tovărășiile* cooperative sunt de multe feluri. Totuși, ele se pot împărți în 3 grupe mari după cele 3 mari nevoi ale omului și anume:

Omul are nevoie de hrană sau îmbrăcăminte care, câte odată se scumpesc peste măsură, din pricină că nu se cumpără de dreptul dela fabrică sau dela producător, ci trec prin o mulțime de mâini și aceste mâini opresc fiecare pentru sine ceva.

În acest caz, cei cari au nevoie de hrană sau îmbrăcăminte, se pot uni într'o *tovărășie*, care să aibă de scop căpătarea pe preț ieftin, a mărfurilor de care au nevoie. O asemenea *tovărășie* se numește *cooperativă de consum sau aprovizionare*.

Dar omul nu e numai consumator. Fiecare din noi produce câte ceva: agricultorul produce lucruri de-ale mâncării, meseriașul înlesnește fabricarea obiectelor de trebuință. Și unul și altul au însă nevoie atât pentru înlesnirea producerii, cât și pentru desfacerea produselor, de foarte multe alte lucruri pe care nu le poate avea fiecare în parte. Dacă se întovărășesc mai mulți, ei pot avea capital mare, pot

cumpără tot ce le trebuie și pot desface mărfurile cu prețul lor, fără a le mai lăsa pe mâna mijlocitorilor și negustorilor cari le scumpesc.

O asemenea tovărășie nu numește *cooperativă de producție sau desfacere*, Nimic însă nu se poate face fără bani. Banul este o unitate de măsură pentru a se măsură valoarea sau prețul unui lucru. Și, după cum nu putem vinde o marfă fără a o măsură cu metrul sau cu cotul, sau fără a o cântări, tot așa nu se poate trece o marfă dintr'o mână în alta dela vânzător la cumpărător, până nu-i măsurăm valoarea sau prețul, cu ajutorul banului.

El are însă și altă înlesnire. Dacă omul are vite sau produse, acestea ocupă loc mult și cer îngrijiri deosebite, pe când dacă în locul lor avem banii, adică prețul acestor vite sau produse, ei ocupă loc puțin și nu cer nici o muncă sau îngrijire ei numai cap pentru a-i întrebuința cu chibzuială dacă vrei să nu-i prăpădești.

De aceea banul este așa de căutat. El însă numai atunci are valoare când înlesnește schimbul, adică când face treabă, iar pentru cel ce nu-l are, el se poate căpăta tot cu ajutorul întovărășirii și în acest caz avem o *tovărășie de credit* sau *Banca Populară*. Cu ajutorul ei fiecare poate, pe de o parte să-și administreze chibzuit banul economisindu-l și punându-l să fructifice la bancă, iar pe de altă parte, cel care are nevoie de bani îi poate căpăta în schimbul unui mic procent, pentru a cumpără ceea ce-i trebuie, pentru a alungă o nevoie de la ușă sau pentru a-și procura un lucru folositor.

Înainte de a scrie mai pe larg despre cele trei soiuri de tovărășii am să arăt ce au făcut

tovărășiile cooperative în alte țări, spre a trage învățăturile convenite din ceea ce se vede la alte neamuri de pe pământ.

CAP. III

Ce au făcut tovarășiile în alte țări.

În țările din apusul Europei, lumea fiind foarte deasă, viața este cu mult mai grea.

Dintre ele, Belgia cu populația cea mai deasă, ajunsese cu vre-o 40—50 ani în urmă, aproape de ruină. Din pricină că pământul era înlocătat și secătuit, sătenii nu-și mai puteau scoate hrana din el; de aceea îl părăseau și apucau drumul orașelor.

Sfătuiți de preoți și agronomi, precum și de alți oameni de bine, sătenii se întorc însă la pământul lor. Și ce fac? Pentru că pământul era, cum am spus secătuit, un profesor universitar îi învață că, cu ajutorul îngrășămintelor chimice, pământul cel mai rău se poate face productiv. Ingrășămintele însă nu se puteau căpăta așa ușor, căci nu se vindeau decât în cantități mari sau erau scumpe.

De aceea sătenii au făcut tovarășii pentru cumpărarea îngrășămintelor chimice.

Și așa în câțiva ani, pământul a devenit din nou rodnic, iar oamenii, nu numai că și-au tras din el hrana de toate zilele, dar au putut vinde și la alții.

Țăranii din Belgia au mai făcut tovarășii pentru creșterea și asigurarea vitelor, pentru procurarea de mașini agricole, pentru preface-

rea laptelui în unt sau brânză, pentru vânzarea cerealelor, și în sfârșit bănci populare pentru dobândirea creditului bănesc.

Un învățat gândindu-se la ceea ce era Belgia, cu 50 ani în urmă, față de ceea ce este astăzi a zis: „dacă cultivatorii pot avea pe prețuri potrivite îngrășăminte, dacă pot obține cu ușurință banii de care au nevoie, dacă locuințele, mobilile, animalele lor pot fi asigurate în condițiuni prielnice, dacă au căpătat îmbunătățiri pe cale de legi, *dacă au devenit puternici*, aceasta se datorește întovărășirei“.

În afară de Belgia, este o altă țară — Danemarca — unde întovărășirea este și mai dezvoltată. Din acest punct de vedere ea ne dă cea mai frumoasă pildă de ce poate munca, care, dacă e stăruitoare și chibzuită, poate birui greutatea de neînchipuit. Despre această țară se poate spune, foarte drept, că este buturuga mică care a răsturnat carul mare, ceeace i-a reușit numai datorită faptului că sătenii au înțeles că cei mici și slabi nu pot învinge greutatea mari decât unind și întovărășind puterile.

Fiind așezată între două puteri mari și bogate: Anglia și Germania, amândouă cu industrie dezvoltată, n'a putut face și ea industrie, ci a trebuit să facă agricultură pe un pământ prost din fire. A făcut însă agricultură așa de sistematică, că a putut da cele mai frumoase cereale, pe care le cumpărau tocmai cele două țări mari și bogate. Pământul fiind însă acolo ca și la noi acum, în mâna țăranilor, ei au făcut agricultură sistematică *numai întovărășindu-se*, spre a-și procura mașini și unelte, vite, îngrășăminte și pentru a vinde la un loc.

Mai târziu Danemarca fiind concurată de

Rusia și de noi, în ce privește grânele, sătenii au alergat la alt mijloc, pentru a fi în frunte: s'au ocupat cu creșterea vitelor. Astăzi Danemarca are cele mai frumoase și mai de preț vite din Europa. La aceasta au ajuns însă tot prin întovărășire. Acolo sătenii se întovărășesc pentru a avea: tauri, armăsari, vieri, berbeci de rasă etc. Vitele sunt asigurate și căutate de doctori, când se îmbolnăvesc, iar în ce privește produsele vitelor, sătenii din Danemarca au făcut adevărate minuni.

Pentru a da laptelui o valoare mai mare, au făcut tovărășii numite lăptării cooperative, cu ajutorul cărora prefac laptele în unt și-l trimit în țări străine căpătând prețuri foarte bune.

Dar în afară de lăptării, în Danemarca mai sunt: întovărășiri pentru exportul cărnii tăiate numite abatorii cooperative, apoi pentru creșterea păsărilor, vânzarea ouălor, etc...

În afară de aceste două țări, mai sunt încă Elveția și Olanda, care ne pot fi pildă. Amândouă sunt renumite pentru vitele lor frumoase și pentru brânza care o fac din laptele vitelor.

Trebuie să știm însă că atât vitele frumoase cât și brânza cea renumită sunt crescute și făcute de săteni, întovărășiți în societăți cooperative, cu ajutorul cărora își procură mașinile necesare, fac instalații și transformă cu ajutorul muncii unui specialist, laptele în brânză sau unt pe cari le trimit apoi în țări străine, cari le plătesc foarte scump.

De aceea toate aceste țări, deși sunt mici și neajutate de natură, totuși sunt bogate. Belgia are cum am văzut, pământul săcătit; Danemarca are clima umedă și pământul prost; Elveția este mai toată muntoasă, iar Olanda este mlăștinoasă și supusă la vărsări de ape.

Cu toate acestea locuitorii ei au biruit greutatea naturii, și au silit pământul nu numai să le dea hrana de toate zilele, dar să aibă și prisosuri cari să le înlesnească un trai mai bun, chiar decât al celor din țări pline de bogății naturale cum e a noastră.

Și aceasta numai datorită întovărășirii.

Sunt însă țări, unde pământul e în mâna țăranilor, dar unde totuși domnește lipsa și sărăcia, din pricină că ei nu știu să tragă tot profitul din pământ. Astfel de țări sunt: Bulgaria, Serbia, Rusia. Țăranii din aceste țări au pământ, dar n'au nici vite bune, nici unelte, și nu pot trage din pământ toate foloasele pe cari le trag cei din apus.

Aceasta din pricina lipsei de întovărășiri.

Atât cumițenia unora cât și prostia altora, trebuie să ne fie de învățătură.

Noi avem pământ mult și bun. Țăranii au devenit stăpâni pe dânsul. Dacă vor ști să-l lucreze ca și cei din apus, se vor îmbogăți, va fi belșug, va fi liniște și toate vor merge bine. Dacă nu, vom păți ca Rușii, ca Sârbii, ca Bulgarii, care sunt săraci și nemernici deși au toate la îndemână, sau ca Turcii și Spaniolii pe care îi stăpânesc și îi store alte neamuri, ca Englezii, Francezii și Germanii.

Taina acestei îndreptări stă în organizare, adică în întovărășire, cu al cărei ajutor se pot birui toate piedicile.

De aceea țara noastră, trebuie să-și îndrepte privirile către întovărășire și să se folosească de ea, iar sătenii din toată România Mare, trebuie să se pătrundă de acest mare adevăr că, fără muncă și unire, cei de jos nu pot isbândi nimic.

CAP. IV

Tovărășiile de consum sau aprovizionare.

Am spus mai înainte că tovrășiile de consum au de scop să puc la îndemâna oamenilor, toate cele trebuitoare vieței lor, pe prețuri potrivite. Pentru ași ajunge scopul, ele trebuie prin urmare, să cumpere deadreptul de la fabricanți ca să înlătore mijlocitorii și să-i împiedice de a scumpi marfa.

În acest scop cei ce vor să facă o asemenea tovrășie, trebuie să alcătuiască statutul care să arate lămurit drepturile și datoriile membrilor, operațiunile ce trebuie și poate face societatea, precum și chipul de conducere. De obicei conducerea e încredințată unui consiliu compus din 5—7 sau 9 membri, care aleg din sânul lor, un comitet dirigințe compus din 2—3 membri spre a se ocupa mai de aproape. Cu operațiunile propriu zise este însărcinat vânzătorul sau, dacă afacerea merge bine și să mărește, se numește un director care conduce și ține din scurt trebile tovrășiei. Pentru ținerea în regulă a socotelilor, ea poate avea casier contabil, secretar sau alți funcționari.

Membrii cari compun tovrășia, trebuie să arate de ce fel de marfă au nevoie și pe care conducătorii trebuie să o cumpere deadreptul de la fabricant spre a nu se scumpi de către mijlocitori.

Mărfurile odată aduse, se împart celor care le-au comandat, adăugându-se la prețul de cost, cheltueli de administrație, dobânda banilor și un mic folos.

Fiecare membru trebuie să aibă un carnet,

în care să se treacă tot ce a cumpărat de la tovarăşie în timpul unui an. La sfârşit, după ce se scad cheltuelile de administraţie, şi se opreşte din câştig o parte, care să rămâe de rezervă, se împarte restul membrilor după cât a cumpărat în timpul anului. Acest adaos se cheamă „primă de consum“.

Asa fiind, membrii unei tovarăşii de consum capătă un îndoit câştig: pe de o parte mărfurile pe cari le aduc prin tovarăşie sunt mai ieftine, întrucât sunt cumpărate fără mijlocitori, iar pe de altă parte aceeaşi membri primesc prima de consum, deci alt câştig la cumpărăturile făcute.

Cu toate aceste foloase, tovarăşiile de consum au mers în tara noastră foarte slab. Ele s'au înfiinţat mai mult pentru a combate sta-tornicirea Evreilor la sate şi a înlătură specula pe care o făceau ei. Din această pricină au avut de luptat cu multe greutăţi, căci Evreii le omorau lăsând marfa lor mai ieftină până muriă cooperativa şi apoi ridicau iar preţul. Alt neajuns a fost acela că nu se găsiu vânzători, oameni cinstiţi. De obicei să puneă vânzător vre-un scăpătat, dat afară din alte slujbe, care nu făcea treabă mai bună decât acolo de unde fusese alungat; în 3—4 luni irosiă marfa, cheltuiă banii, iar cooperativa îşi dădea su-fletul.

Pe urmă, mare vină aveau chiar membrii cooperativei, cari, în loc să cumpere de la ea, cumpărau tocmai dela negustorul ce-şi pusese în gând să omoare cooperativa, aceasta pe motiv că trebuie să se ducă unde se vinde mai ieftin.

Aceşti membrii uitau 2 lucruri: întâiu că chiar dacă plătesc mai scump cooperativei,

câștigul revine tot lor la sfârșitul anului, și al II-lea că pentru a învinge o greutate, este nevoie, la început, de oarecare jertfă pe care trebuie s'o facem cu toți, pentruca mai târziu să putem culege tot cu toții roadele cele bune.

Așa de pildă, în cazul nostru: negustorul, înainte de cooperativă ne specula pe toți; înființând cooperativă, el nu ne mai speculează, ba chiar vinde mai eștin, dar asta numai până moare cooperativa; de aceea, spre a nu muri cooperativa, prin mijlocul căreia putem avea totdeauna mai ieștin, este bine și trebuitor, ca în vremuri de încercare pentru ea să n'o părăsim ci s'o sprijinim din toate puterile.

Făcând așa toți membri, nu moare cooperativa, ci pleacă speculantul dintre noi și iată-ne scăpați pentru totdeauna de speculă.

Pentru asta însă, trebuie putere de stăruință, și puțină lepădare de sine din partea membrilor, cecace nouă ne-a lipsit și de aceea cooperativele de consum au mers și merg slab.

În Anglia cooperativele de consum merg foarte bine din pricină că Englezii le dau concurs, cumpără numai de la ele. Englezii sunt așa de credincioși cooperativelor, încât se povestește următoarea istorie: o mamă născând un copil, fetița mai mare întrebă de unde l-a cumpărat. Mama răspunse: de la negustorul din colț. Ei mamă, adause fetița, de ce nu l-ai cumpărat dela cooperativă, căci îți dădea prima de consum la sfârșitul anului.

Așa se poate înlătură specula, iar nu cu plâns și tânguire sau cu clevertiri fățarnice prin toate locurile.

Inchipuindu-ne un sat de 300 locuitori, care ar pune toți câte 100 lei, iată o tovărășie cu 30.000 lei capital! Dacă în statute s'ar prevedea

că fiecare membru se obligă a răspunde pentru încă 100 lei, tovărășiu ar putea cumpăra marfă de 60 mii lei, din care 30.000 lei pe bani gata, iar 30.000 lei pe credit. Apoi o prăvălie cu marfă de 60 mii lei într'un sat de 300 locuitori este lucru mare; iar dacă acești 300 săteni sunt oameni vrednici, hotărâți a înfruntă pe speculant, ei vor cumpăra numai de la cooperativă, chiar dacă speculantul — pentru moment — ar lăsa mai ieftin. Stăruind oamenii cu cumpărările la cooperativă, speculantul va vedea că îl amenință ruina și va plecă, iar satul va scăpa pentru totdeauna de el.

Dar' iarăși spun: pentru asta trebuie oameni tari de virtute, pe care să nu-i îndoae șoaptele vielene, sau necredința în isbândă.

Tot în legătură cu tovărășiile de consum stau la sate: *tovărășiile pentru mașini agricole.*

Am arătat mai înainte ce rol mare au mașinile în agricultură și cum fără ele, nu se poate face o agricultură sistematică de către săteni. Cu ajutorul mașinilor proprietarii și arendașii au făcut minuni, iar sătenii nu se pot lipsi de ele. Pentru asta trebuie să se întovărășească, într'o cooperativă ca și cea de consum cu statul aprobat de Casa Centrală și legalizat de judecătorec. Fiecare sătean pune un mic capital cu care se pot cumpăra mașinile trebuitoare statului. Fără îndoială capitalul nu va ajunge pentru a se cumpăra toate mașinile, dar ele se pot luă pe credit, plătindu-se în rate din câștigul ce ele aduc în fiecare an. Folosința mașinelor o au întâiu membrii, și apoi dacă mai rămâne timp liber, le iau, cu un spor de plată, și alții.

Astfel se pot procură, mașini de sămănat, de

secerat, trioane și curățitoare cu site și chiar mașini de treier, care sunt atât de trebuitoare, încât, fără dânsule degeaba mai seamănă țărani păioase, căci, sau dau o marfă foarte proastă, sau îi speculează antreprenorii de mașini de-i nenorocesc.

Bine înțeles, tovărășia trebuie așa organizată încât să nu fie prea mulți membri și prea puține mașini, ceea ce ar face ca să nu se poată folosi cu toții la timp de ele. Apoi să nu se încerce tovărășii fără un specialist mecanic, care să le îngrijească și să le repare la vreme.

Ca să ne dăm seama ce mare însemnătate au mașinile în agricultură, este de ajuns să spun că anul acesta, statul având de predat niște grâu în streinătate, acesta ne-a refuzat grâul trimis din cauza calității lui proaste, din pricină că nu a fost deajuns de curățit de corpuri streine. De unde rezultă că noi, care altă dată eram în fruntea țărilor trimițătoare de grâu, acum nici nu suntem primiți cu marfa în târgul țărilor europene.

De aceea prețul banului nostru e scăzut, de aceea s'au scumpit toate mărfurile și de aceea avem datoria să ne punem cu toată stăruința pe treabă pentru îndreptarea răului.

În această privință, numai *Tovărășia* temeinic înghebată, bine condusă, și slujită cu credință de membrii ei, poate să ne ducă la mântuire.

CAP. V.

Tovărășiile de producție sau de desfacere.

1. Vânzarea la un loc a produselor

Țara noastră se deosebește de multe alte țări, prin aceea că populația ei locuiește mai mult la

sate și se ocupă cu agricultura și creșterea vitelor. Suntem o țară mai mult de producție de cât de consum, adică mai mult vindem de cât cumpărăm.

Dar pentru ca noi să producem cât mai mult și cât mai de bună calitate, este de trebuință ca pe de o parte să lucrăm bine pământul folosindu-ne de mașinile și uneltele căpătate numai prin tovărășii; pe de altă parte,, este de trebuință ca să întrebuițăm și să prefacem produsele pământului și a vitelor, așa încât să putem avea de pe ele cel mai mare preț.

Pentru ajungerea acestui scop, fiecare sătean în parte, nu poate răsbî din cauză că aceeașă treabă, cere cheltueli și muncă pe care nu o poate da cel cu 5 hect. de loc și cu 2—3 vite în băătăură.

O poate da însă cu prisosință *tovărășia*, adică unirea tuturor sătenilor dintr'un sat, într'o asociație, având scopul de mai sus.

Ne vom ocupa întâiu de produsele pământului și apoi de foloasele ce le putem trage de pe urma animalelor prin tovărășie.

Presupunem că cu ajutorul mașinilor și uneltelor pe care ni le-ar procura tovărășia de cumpărare, am isbândi să avem o recoltă, aleasă. Ce putem face ca să căpătăm prețul cel mai bun care se poate căpăta?

Pentru asta trebuie să arăt întâiu primejdiile care așteaptă pe micul cultivator.

Este întâiu faptul că cumpărătorii, dau prețuri mult mai mici, când e vorba de cantități neînsemnate; sunt apoi mijlocitorii, care de când cerealele sunt în pîrgă, încep a năvăli prin sate, dând arvune, momind lumea cu vești false, pândind nevoia fiecăruia spre a se profita de ea și în sfârșit, cumpărând cu pre-

turi mult mai mici decât cele cu care se vând cerealele în lumea largă și despre care săteanul dintr'o înfundătură de sat, nu știe.

Astfel sătenul stă la cumpănă, între a vinde cu un preț mai mic, dar imediat și între a aștepta vremuri mai bune. — dacă se întâmplă să vie — când o parte din recoltă s'a pierdut prin risipă.

În potriva acestor rele este *tovărășia de vânzare în comun*. Ea se face după aceleași formalități pe care le-am văzut și poate fi sau aparte sau împrennată cu o *tovărășie de cumpărare*.

În acest caz sătenii pot avea prilejul, că fiind într'o *tovărășie*, ea poate să le procure ce le trebuie și să le desfacă ceea ce au, la vremea hotărâtă. Pe lângă mașini, *tovărășia* le mai poate procura seminte, piatră vântată pentru împietrit grâul împotriva mălurei, iar în vremea de secetă și lipsă, ea le poate aduce din părțile de unde s'a făcut, hrană pentru oameni și vite, fără a mai pierde vremea fiecare dintre locuitorii satului.

Tovărășia trebuie să aibă negreșit hambare și încăperi unde se poată depozita. E bine să aibă și mașini de curățire, prin care marfa să fie trecută spre a fi și mai bună. Ceea ce nu poate face fiecare sătean în parte, poate face *tovărășia*. Aici își duce fiecare recolta, o depune, ia chitanță și așteaptă vremuri prielnice de vânzare. Pentru nevoi grabnice, depunătorul poate lua dela bașcă un acot, pe baza chitanței de depunere.

Nu pot să nu spun însă că în practică, *tovărășiile* pentru vânzare la un loc, nu merg aproape deloc. Aceasta din următoarele pricini :

1) Țăranii nu au aceeași marfă, din care

cauză cei cu marfă bună nu consimt a vinde cu ceilalți.

2) Se întâmplă adesea că negustorii mijlocitori dau acelaș preț pe marfă proastă ca și pe cea bună. Asta zăpăcește pe toată lumea, care nu înțelege scopul ascuns al mijlocitorului, de a ruina tovărășia, pentru a rămâne apoi el stăpân în sat.

3) La cele de mai sus, se adaogă, în timpul din urmă, frica de rechiziții și de prețuri maximale.

Cum putem îndreptă aceste rele?

Pentru ca sătenii să aibă marfă la fel, trebuie ca sămânța să fie la fel; prin urmare trebuie să se silească ca tot prin ajutorul tovarășiei să-și procure și să-și semene, aceeași sămânță, care însă trebuie să fie de calitate bună și aleasă bine cu ajutorul mașinelor. Dar nu este numai atât. Marfa este mai bună sau mai proastă și după cum a fost lucrat pământul. În această privință nu este alt mijloc de cât sfatul, ca sătenii să lucreze cu toții bine iar cine aduce cereale proaste să nu fie primit la vânzare în tovărășie.

Alt mijloc de îndreptare nu-i.

Impotriva celorlalte două neajunsuri, lupta este mai grea. Pe mijlocitori nu-i putem înlătură decât, dacă membrii vor fi aplecați cu dragoste către tovărășie, dându-i concurs și respingând buna voință momentană a mijlocitorului.

Impotriva rechizițiilor, trebuie să rugăm pe D-zeu să deă liniște și ploae la vreme, ca să se facă recolte bune peste tot pământul. căci atunci nu vor fi nici rechiziții, nici prețuri maximale.

2. Creșterea și asigurarea vitelor.

Dacă în ce privește pământul, săteanul nostru tot are puțină pricepere ca să tragă din el câștig, în ce privește însă vitele, el nu se ostenește aproape deloc. O mulțime de avere se risipește în zadar, numai din pricină că sătenii nu știu a trage profitul trebuitor.

Mai întâiu sătenii sunt cu puțină luare aminte în ce privește chiar creșterea vitelor. Satele noastre abia au un taur la 100—200, sau chiar 300 vaci, pe când ar trebui ca un taur să nu aibă mai mult de 25 vaci. Nu mai vorbesc că armăsari nu sunt aproape de loc. Acelaș lucru cu vierii. Creșterea oilor de asemenea este lăsată tot cum s'a apucat din bătrâni.

De aceea o schimbare ar fi foarte la locul ei. Sătenii s'ar putea întovărăși ca și cei din Danemarca, în tovărășii pentru creșterea vitelor cu statut în regulă. Fiecare membru depune capital cu care se cumpără taurul sau armăsarii trebuitori. Aceștia se țin în grajduri unde sunt bine îngrijiți.

Cei din Danemarca au mers așa de departe în această privință, încât fiecare vacă își are partida ei dela naștere, un fel de stare civilă, după care cel ce cumpără o vită să poate lămurii asupra soiului și calității.

În ce privește *asigurarea vitelor*, la noi nici nu s'a pomenit despre asemenea lucru.

La obștea din Todireni sătenii asigurau vitele la Administrația Obștei, plătind o mică taxă. În caz de se primejduia vita unui sătean, i se plătea valoarea ei. Rânduiala a fost bună, și cei primejduiți s'au folosit de ea, dar

ce folos că, lichidându-se Obșteea, a încetat și asigurarea. În alte părți nu știu să se mai fi încercat în țara noastră.

Și cu toate astea cât e de folositoare !...

Când pierе un bou unui sătean, este o pagubă așa de mare, că greu își mai poate veni în fire, pe când dacă în asemenea cazuri ceilalți săteni ar contribui cu câte ceva, rana bietului sătean s'ar tămădui repede.

S'a constatat dacă un om asigură vite de 5000—7000 lei nu plătește despăgubiri decât cel mult 25—30 lei anual, ceea ce este foarte puțin, față de nenorocirile de care este ferit prin asigurare.

În caz de moartea unei vite, ea să plătește după prețuirea făcută de un împuternicit al asigurării și unul al dăunatului, dauna se împarte pe membrii tovarășiei care sunt datori să-și verse partea în timp de 15 zile dela publicarea daunei, sub pedeapsă de amendă. Cel dăunat primește despăgubirea în termen de o lună dela publicare. Ceea ce mai este deosebit în aceste din urmă tovarășii, este că membrii sunt obligați a aduce vitele într'o zi și un loc anumit, pentru a fi examinate și admise în registrele tovarășiei, respingându-se cele cu vre-o meteahnă oarecare.

Toate aceste feluri de asigurare se găsesc în Franța și Belgia, unde s'au răspândit așa de mult, încât mai nu este comună unde să nu se găsească o tovarășie pentru asigurarea vitelor.

3. Tovărășii pentru desfacerea laptelui prefăcut în unt sau brânză

În afară că nu avem vite bune, iar pe cele ce le avem nu le îngrijim cum trebuie, nu știm

nici a ne folosi de tot ce ne-ar putea dà ele. Si asta din pricina lipsei de întovărăşire între noi.

Este de mirare că în această privinţă, sătenii noştri nu au făcut cu vitele mari, măcar ceeace fac de sute de ani cu oile, de cari se folosesc întovărăşiti în stâni, unde se preface laptele în brânză.

Astăzi sătenii nu înţeleg aproape nimic din laptele vacilor. Am auzit pe un sătean din nordul Moldovei, că el dà la porci brânza de vacă, de oarece cele 2 vaci pe care le are îi dau atâta lapte, încât el — având copii puţini — nu-i poate găsi altă întrebuinţare.

Dacă ar auzi lucrul acesta un ţăran din Elveţia, ar râde. Ţăranii elveţieni au tovărăşii anume pentru prepararea brânzei, punând capital, alegând un consiliu de conducere, obligându-se a depune laptele vacilor, pentru a fi fabricat şi prefăcut în brânză.

Cu ajutorul capitalului depus, se cumpără maşinele şi instrumentele trebuitoare şi se fac clădirile unde trebuie să funcţioneze tovărăşia. Brânza fabricată se vinde, iar după ce se scad cheltuelile, se dà fiecăruia câştigul, după cât de mult lapte a adus pentru fabricare.

Cea mai bună brânză se face în Elveţia şi Olanda de către ţărani. Ea se vinde în toate ţările întrucât micăiri nu se găseşte ceva mai bun.

Minuni mai mari fac însă ţăranii din apus cu prepararea untului. Iată cum se face şi cum funcţionează o tovărăşie pentru prepararea laptelui în unt şi desfacerea lui.

De altfel, nici nu este lucru aşă de greu. Un număr de săteni se obligă prin acte legale, a pune la un loc laptele dela vacile lor, afără bine

înțeles, de cel trebuitor în gospodărie. Tovărășia astfel întemeiată e încredințată unui director, care conduce cu ajutorul unui maestru și sub privigherea consiliului de administrație.

Membrii depun capital cu care se cumpără sau se închiriază localul și mașinele trebuitoare.

Proprietarii de vaci trimit laptele la locul hotărât, în bidoane. Când afacerea este mai mare, atunci tovarășia are un căruțaș anume, care trece pe la fiecare membru spre a-i lua bidonul sau a-l aduce îndărăt. Laptele din fiecare zi e trecut la partidă. Spre a se înlătura înșelătoriile, laptele este grăduit ca să se știe cât de gras este, plătindu-se după calitatea lui. Aceasta se face între altele și spre a se încuraja creșterea și întreținerea vitelor.

Laptele e trecut apoi prin aparatele de prefacere. Untul după ce este despărțit de zer, e spălat, făcut porții de anumite greutate și pus în odăi răcite pentru a se păstră proaspăt. După aceea se trinite în orașul cel mai apropiat pentru desfacere. Zerul nu se irosește. El se dă îndărăt membrilor în raport cu laptele adus. Unele lăptării au pe lângă ele și crescătorii de porci, întrebuințând zerul.

În Danemarca aceste tovarășii, se fac de obicei pe vre-o 10—15 ani. Membrii nu pun capital. Mașinile și instrumentele se cumpără de obicei pe cale de împrumut, garantat de tovarăși cu averea lor și mai ales cu vacile a căror lapte va fi adus la fabrică.

Arătând aceste lucruri minunate, mă gândesc la ce s'ar putea face în satele noastre, mai ales în acelea care sunt în preajma liniilor ferate, sau nu departe de orașele mai mari.

4. Alte tovărășii de desfacere folositoare

Pe lângă cele arătate până aici, țărani din alte țări au făcut și alte tovărășii pe care le am putea încerca noi.

Astfel sunt tovărășiile pentru desfacerea ouălor, a fructelor, a legumelor, pentru fabricarea și desfacerea vinurilor. La orașe sunt tovărășii pentru pâine, brutării. Apoi tovărășii pentru exploatarea pădurilor, a minelor, a carierelor de piatră sau de var, etc.

Insfârșit, nu este nevoie, pe care s'o aibă oamenii și care să nu se poată tămădui cu ajutorul tovărășiei.

De îndată ce sunt mai mulți cărora le lipsește acelaș lucru, sau au de desfăcut acelaș lucru, să nu alege fiecare în parte la ajutorul mijlocitorului, ci toți împreună să-și constituie tovărășia, să se organizeze, să încredințeze celui mai cinstit conducerea, iar acesta, în numele tuturor, va scoate afacerea la capăt bun, fără mijlocirea nimănui și fără a pierde nimic din ceea ce se poate câștiga.

Acest mijloc are și folosul că, dacă mai mulți se strâng grămadă spre a-și arăta părerile și a se sfătui, răsar din toate capetele idei bune, care pot fi de ajutor la toți; pe când lucrând aparte, în lupta vieței azi cade unul, mâine altul și tot așa nu se înțelege nimic din osteneala noastră.

CAP. VI

Tovărășiile de credit.

Am spus mai înainte că banul înlesnește în lume trecerea unui lucru dela om la om, prin

aceea că măsoară prețul lucrurilor. El însă nu se poate căpăta decât în schimbul unui lucru, iar lucrul la rândul lui nu poate fi căpătat decât în schimbul banului. Cine vrea să aibă bani, în loc de boi, trebuie să vândă boii și cine vrea să aibă boi, trebuie să dea bani. Banul este tot așa de căutat ca și oricare altă marfă, întrucât numai cu ajutorul lui se poate face schimbul între oameni. Legăturile dintre oameni devenind astăzi foarte strânse, lumea nu ar putea trăi, fără ajutorul banului. Inchipuiți-vă cât de greu ar fi, dacă ar trebui ca meseriașul să nu poată avea hrană decât dând agricultorului un lucru făcut de el și care trebuie agricultorului, sau dacă agricultorul pentru a avea, de pildă, un plug, să nu-l poată găsi decât dând în schimb câteva merte de mălai. Pentru că înlesnește schimbul și legăturile dintre oameni, banul a devenit deci o marfă foarte căutată.

Pentru a-l avea și a se folosi de el și acel care nu are ce da în schimbul banilor, este un mijloc foarte lesnicios și care se chiamă *credit*. Iată ce trebuie să înțelegem prin credit.

Un om are o pereche de boi și dorește să-și cumpere plug. Dacă vinde boii poate căpăta bani spre a-și cumpăra plug, dar atunci rămâne fără boi și nu-i mai folosește plugul, iar dacă nu cumpără nu are ce face cu boii.

Pentru a ieși din această încurcătură omul se folosește de credit, adică pune garanție boii, ia banii de care are nevoie, cumpără plugul, câștigă de pe urmă plugului, și dă îndărăt banii. Pentru acest serviciu pe care i l-au făcut banii, omul plătește un mic sadaos, care se chiamă dobândă și care este mai mică sau mai

mare, după cum timpul cât a ținut banii este mai lung sau mai scurt.

Până acum 20—30 de ani, sătenii noștri, pentru a avea bani cu care să-și înjghebe o gospodărie aveau două mijloace: Sau luau cu dobândă dela vre-un cămătar din sat, sau își vindeau munca către proprietarul sau arendașul moșiei. Dacă luau bani cu camătă, să înglodau în datorii, din pricină că dobânda era mare, iar folosul ce-l trăgeau era din cale afară de mic. La termenul plății, cămătarul își cerea banii; de nu puteai să-i dai, te îngăduia, dar îți urcă dobânda. Neavând alt scop decât acela de a stoarce, cămătarul de abia așteptă să nu poți plăti ca să te facă să-i plătești dobânzi urcate sau chiar să te și vândă.

Alți săteni își vindeau munca, angajându-se pentru anul următor la proprietar sau arendaș. Acesta se folosiă de nevoia săteanului și-i puneă condiții grele de muncă, iar plata era foarte mică. În două cuvinte, angajamentul era așa: muncă tot mai grea, plată tot mai puțină. Aceasta adusesse pe săteni la sapă de lemn

Noroc, că tocmai când ajunsese cuțitul la os, sătenii ascultând de sfaturile preoților și învățătorilor au înființat tovărășiile de credit, sau băncile populare. Nu e nevoie să arăt pe larg ce este o bancă populară. Aproape nu este comună, în țara noastră, care să nu aibă o asemenea tovărășie, iar foloasele ei, le vedem și le simțim cu toții.

Cu ajutorul lor, sătenii săraci s'au putut întări, căci au găsit bani cu dobândă mică, iar la termen, banca nu i-a strâns de gât, cum făcea cămătarul, ci i-a amânat bucurioasă, dacă mai ales au dat ceva din capete.

De asemenea mulți săteni au scăpat de capcana angajamentului la proprietar, căci, găsind banii trebuitori la bancă, nu se mai angajau prea de vreme și fără nici o socoteală.

Și așa, încet, încet, azi unul mâine altul, sătenii noștri s'au tot descurcat și de cămătar și de angajament.

Apoi mulți săteni chibzuiți, economisind ban cu ban, au pus la bancă prisosul cheltuelilor și și-au alcătuit un comănd și un sprijin pentru zile grele.

Avem astăzi în toată țara peste 3000 de tovrășii de credit cu aproape 700.000 de membri și cu 250 milioane lei capital.

Iată una din minunile tovrășiei! Țăranii, care cu 10-15 ani în urmă erau robii arendașului, au astăzi 250 milioane lei, în afară de sporul pe care l-au făcut pe lângă gospodăriile lor, în vite, unelte și edecuri.

Nu e nevoie să arăt pe larg cum se face și cum funcționează o bancă. De 30 ani de când le avem sub ochi, le-am putut cunoaște rânduiala, mai ales că fiecare dintre noi nu se poate să nu fi avut legături cu ea, împrumutând, depunând, sau luând parte la vre-o adunare generală de sfârșit de an.

Pe de altă parte, nici nu cred să mai fie azi sătean sau orășean, care să nu fie convins de trebuință și folosul băncilor populare.

Intrucât însă, se observă oarecare neajunsuri în mersul lor, țin să dau câteva sfaturi sătenilor membri în băncile populare.

Se observă în deobște, că la adunările generale se adună foarte puțini săteni. Aceasta este un rău, căci adunările generale sunt pentru săteni un prilej de a se vedea și a se sfătui unii cu alții, de a afla ce se face cu avu-

tul lor și de a face ca legăturile dintre ei să fie tot mai strânse.

Pe de altă parte, din pricina că sătenii nu vin la adunare și nu se interesează, conducătorii alunecă, fac părtiniri, nu-și dau nici ei interes prea mare și banca merge prost.

Deci, fiecare membru trebuie să înțeleagă, nu numai că cei 2—300 lei ce îi are în bancă trebuie să fie bine administrați, ci să mai știe că banca este un mijloc de a strânge pe săteni la olaltă, de a-i face una, de a-i întări și a pune banca și pe conducători la adăpostul tuturor primejdiilor.

Alt rău în băncile populare este că mulți din cei împrumutați nu numai că nu plătesc la timp datoriile, dar nu vin nici măcar să înnoiască la timp împrumuturile și să plătească dobânzile la vreme.

Din pricina aceasta, o mulțime de împrumuturi stau încurcate. Aceasta fiind o primejdie pentru bunul mers al tovărășiilor de credit, sătenii trebuie să-și îndeplinească obligațiile. O bancă populară nu poate trăi decât prin sprijinul tuturor, deci fiecare trebuie să-și îndeplinească datoria, fiindcă fiecare la rândul lui poate avea nevoie de sprijinul băncii; iar banca va putea numai atunci sprijini cu adevărat pe oricine, când va fi întărită de concursul tuturor celor ce o compun.

Cel din urmă cuvânt

Incheind aceste rânduri și gândindu-ne la tot ceace am spus, iată în scurt chestiunea ce se pune înainte și pe care trebuie s'o deslegăm :

Pământul trecând în mâinile țăranilor, a-

ceștia trebuie să-l muncească în așa fel, încât să producă tot atât, dacă nu mai mult.

Altfel lumea o să spue : că eră mai bine când stăpâneau proprietarii pământul și că aceștia aduceau un bine lumii, făcând ea prin munca, stăruința și hărnicia lor, să fie belșug și ieftinătate.

Și cine mai știe, s'ar putea întâmpla ca în tr'o zi să se spue așa : „Pământul nu e al țăranilor, e al-tuturor. El este făcut pentru hrana a toată lumea și n'au dreptul țăranii să se facă stăpâni și să scoată din el numai cât le trebuie lor, lăsând pe alții muritori de foame. Să-l luăm deci dela țăran și să-l cultivăm în comun (la un loc) făcând ea din roadele lui să se hrănească toată lumea“.

Aceasta este o primejdie care bate la ușă. Socialiștii spun că pământul nu trebuie să fie al nimănui ; iar proprietarii cărora li s'a luat pământul au bucurie de neorânduiala ce se face în lume din pricina lipsei de hrană. „Iată ce ați pățit zic ei, dacă ați dat țăranilor pământul ! Muriți de foame !!!...“

În fața acestei primejdii despre care spun încăodată că nu este o glumă, ce trebuie să facă țăranii ? Plugărie bună ca proprietarii nu pot face, căci n'au unelte, nici vite și nici bani. Lucrând fiecare cum îl taie capul își risipesc puterile fără folos. Pământul se umple de spini și mărăcini, hrana se împuținează, averea țării scade, nevoia și sărăcia bat la ușă, cartă și gâlceava turbură mersul treburilor obștești, iar celelate neamuri stau gata să vie să ne ia locul. Și atunci par'că aud cuvântul Scripturii : Luați talantul dela sluga cea leneșă și dați-l celui cu 10 talanti, iar pe aceasta aruncați-o afară.

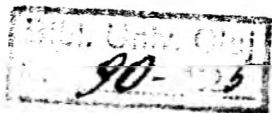
Asta însă nu se cade să se întâmple. De aceea trebuie găsit leacul ca plugăria pe pământ puțin să se poată face ca și pe pământ mult, iar roadele muncei celor care frământă pământul cu mâna și-l udă cu sudoarea frunței, să fie tot așa de mari și de prețuite ca și a foștilor stăpâni ai pământului.

Acest leac este tovărășia despre care s'a vorbit în cartea aceasta, și care a mântuit de nevoi țări mai vechi și mai sărace decât a noastră.

Să se știe de toată lumea că, după cum dușmanul care calcă hotarele țării, nu poate fi biruit dacă nu te pregătești și nu lupți cu tărie și fără preget împotriva lui, tot așa dușmanul din lăuntru, nevoia, pornirea de asuprire a celui tare împotriva celui slab și a celui bogat împotriva celui sărac, nu poate fi biruit, fără unirea la un loc a celor slabi și săraci.

Și după cum altădată Ion Botezătorul strigă: „pocăiți-vă că s'a apropiat împărăția cerurilor“ tot așa astăzi trebuie să se strige:

INTOVARAȘITI-VA, dacă vreți să scăpați de primejdiă neorînduelilor care ne amenință.

Pagini alese din Scriitorii români

Biblioteca periodică de popularizare

Editată din fondul cultural al societății „Cartea Românească”

Fiecare număr de 32 pagini, costă 1 Leu.

-
- No. 1. Vasile Alecsandri : O plimblare în munți.
No. 2. Ioan Creangă : Moș Nichifor Coțcarul.
No. 3. M. Eminescu : Poezii.
No. 4. I. Brătescu Voinești : Nuvele.
No. 5. I. L. Caragiale : O făclie de Paște. — La Conac.
No. 6. V. Alecsandri : Ostașii noștri.
No. 7. M. Eminescu : Luceafărul — Călin.
No. 8. P. Ispirescu : Ileana Simzeana.
No. 9. Vasile Alecsandri : Dan Căpitan de plai. Grui-Sânger.
No. 10 — 12 P. Ispirescu : Ștefan cel Mare.
No. 13. I. L. Caragiale : Cănuță om sucit — Proces-Verbal.
No. 14. I. Creangă : Moș Ion Roată, Ivan Turbincă.
No. 15-16. G. Coșbuc, St. osif, I. Ghica, ș.a. Tudor Vladimirescu.
No. 17. Ion Ghica : Despre muncă.
No. 18. M. Eminescu : Fă frumos din lacrimă.
No. 19. G. Coșbuc : Dintr' e neamului nostru.
No. 20. M. Sadoveanu : Povestiri.
No. 21. Ion Ghica : Scrisor către V. Alecsandri.
No. 22—23. Alecsandri, Bolintineanu, ș. a. Isus Mântuitorul
No. 24—25. P. Ispirescu : Istoria lui Mihai Viteazu.
No. 26. Anton Pann : Istoria lui Arghir și a lui Anadam.
No. 27. Petru Maior : Extrase din operele sale.
No. 28. I. L. Carageale : Hanul lui Mânjoală.
No. 29—30 M. Eminescu : Sărmanul Dionis.
No. 31. Gr. Alecsandrescu : Poezii (Seria I-a).
No. 32. C. Negruzzi : Alexandru Lăpușneanu.
No. 33. Al. Vlahuță : Nuvele.
No. 34. G. Coșbuc : Poezii.
No. 35. Al. Odobescu : Moșii, Răscoala Românilor sub Horia.
No. 36. I. L. Caragiale : Schițe.
No. 37. D. Anghel . Nuvele și Amintiri.
No. 38. M. Sadoveanu : Nuvele și povestiri.
No. 39. N. Bălcescu : Din Istoria lui Mihai Viteazu.
No. 40. P. Cerna : Poezii.
No. 41. Al. Vlahuță : Nuvele.
No. 42. M. Eminescu : Satire.
No. 43. C. Negruzzi : Proză.
No. 44. Vasile Alecsandri : Poezii populare.
No. 45. Al. Odobescu : Mihnea Vodă cel rău.
No. 46. D. Bolintineanu : Legende istorice.

- No. 47. Ion Creangă : Povestea lui Stan Pățitul.
No. 48. M. Eminescu : Poezii populare.
No. 49. I. L. Caragiale : Povestiri.
No. 50. Ion Ghica. Egalitatea, — Școala acum 50 de ani.
No. 51. Al. Russo : Cântarea României.
No. 52. Gr. Alexandrescu : Fabule.
No. 53 — 54 V. Alecsandri : Istoria unui galben.
No. 55. P. Dulfu : Din povestea lui Făt frumos.
No. 56. Al. Donici : Fabule.

Trimițându-se banii cu mandat postal, se expediază broșurile franco de Societatea „Cartea Românească”, Bul. Academiei, 3, București

BIBLIOTECA CUNOȘTINȚE FOLOSITOARE

SUB ÎNGRIJIREA REDACȚIONALĂ A D-LUI I. SIMIONESCU
Profesor Universitar și Membru al Academiei

Seria A. „Știința pentru toți“.

Primele numere vor cuprinde:

- No. 1. **Omul primitiv**, *Cum eră*, de Profesorul
I. Simionescu. Cluj / Central University Library Cluj

No. 2. **Gazul methan.** de Prof. I. Simionescu.

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari“.

Primele numere ce vor apare sunt:

- No. 1. **Îngrijirea pasărilor**, (*boalele lor*), de
C. S. Motaș, profesor universitar.
No. 2. **Despre tovarășii**, de Preotul Dron.
No. 3. **Câteva boale molipsitoare**, de D-r.
I. Gheorghiu.

No. 4. **Grădina din jurul casei**, de G. Gheorghiu,
directorul școlii de agricultură a Academiei.

No. 5. **Casa**, *Cum se construiește și cum se îngrijește*, de prof. I. Simionescu.

Seria C. „Din lumea largă“. Primele numere vor cuprinde:

1. **Ucraina**, de Nastase G., asistent universitar.
2. **Cehoslovacia**, de Prof. I. Simionescu.

In fiecare săptămână va apare câte un număr ce va cuprinde 32 pagini, format mare și se va vinde cu 2 Lei.

Se pot face abonamente pentru 25 numere, trimițând 45 lei prin mandat postal la Societatea „Cartea Românească” București Bulevardul Academiei, 3.

Se vor vinde la toate librăriile și depozitarii de gazete din țară.